

Vysokohorská krajina Tatier

Martin Boltžiar: **Štruktúra vysokohorskej krajiny Tatier. Veľkomierkové mapovanie, analýza a hodnotenie zmien aplikáciou údajov diaľkového prieskumu Zeme.** Vydala Fakulta prírodných vied Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, Ústav krajinnej ekológie SAV, pobočka Nitra a Slovenský národný komitét MaB UNESCO, 247 strán, ISBN 978 80-8094-1970.

V monografii o štruktúre vysokohorskej krajiny Tatier a jej zmenách v období 1949 – 2003 predkladá autor výsledky vlastných výskumov realizovaných v Ústave krajinnej ekológie SAV, pobočke Nitra. Cieľom projektov bolo vytvoriť metodický postup výskumu a veľkomierkového mapovania súčasnej krajinnej štruktúry nad hornou hranicou lesa a jej zmien na báze použitia diaľkového prieskumu Zeme (DPZ) a GIS. Teoreticky vychádza z vybraných prác našich i anglosaských autorov (napr. Oľahela, Formana, Godrona, McGarigala, Marksa a i.). Získané údaje DPZ sa dnes spracúvajú hlavne v prostredí GIS. Vhodnosť detekcie krajinnej štruktúry, resp. krajinnej pokrývky a jej zmien na základe analógovej interpretácie leteckých snímok potvrdili práce mnohých našich autorov i predchádzajúce práce autora tejto publikácie.

Monografiu tvoria tri relatívne samostatné časti. Prvá má názov *Výskum, mapovanie a hodnotenie krajinnej štruktúry vybraných modelových území reprezentovaných vysokohorskými časťami NPR Štôlska dolina, Batizovská dolina, Velická dolina a Slavkovská dolina*. Predmetom analýz je v každej doline morfofenéza a triedy krajinnej štruktúry (spolu 10 tried). Podľa získaných výsledkov autor modelové územia porovnáva navzájom.

Druhá časť *Výskum, mapovanie a hodnotenie zmien krajinnej štruktúry vybraných modelových území – Dolina Predných Meďodolov a Spálenisko pod Slavkovským štítom* prináša informácie o zmenách krajinnej štruktúry. Tieto informácie autor získal identifikáciou krajinnej štruktúry v časových profi-

Historická fotografia zachytávajúca práve prebiehajúci požiar dňa 26. 7. 1928 na južných svahoch Slavkovského štítu. Podľa niektorých prameňov trval požiar 2 dni a 2 noci, podľa historika I. Bohuša 5 dní. Zhorelo vyše 60 ha porastov. Za pozornosť stojí i stav lesných porastov po víchrici r. 1915. Takmer identický stav možno sledovať i v súčasnosti po obrovskej kalamite zo dňa 19. 11. 2004. Foto: archív TANAP-u.

Ten istý pohľad na svah so Spáleniskom v súčasnosti. V hydricke priaznivých polohách v žlaboch sa uchytávajú porasty kosodreviny. V popredí vidno stav lesných porastov po víchrici 9. 11. 2004 a nasledujúcom požiari (30. 7. – 3. 8. 2005), ktorý zasiahol 233 ha. Foto: M. Boltžiar (13. 8. 2005)

loch 1949 a 2003. Pomocou ortofotosnímkov, resp. archívnych leteckých snímok a ich ortorektifikácie zostavil mapy tried krajinnej štruktúry vo vrstvách 1949 a 2003 a ich porovnaním

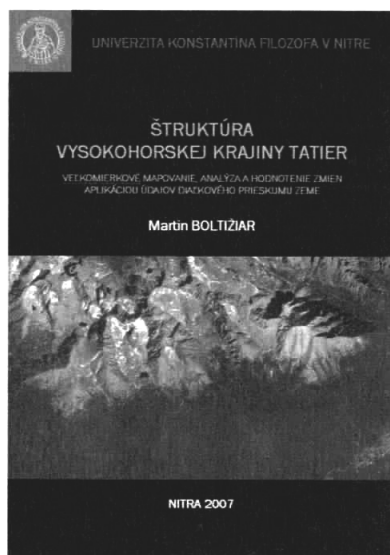
stanovil rozsah a typy zmien (spolu 13). Typy zmien potom analyzoval vo vzťahu k rôznym parametrom reliéfu a geomorfologickým procesom. V závere vypočítal indexy plôšok (*patches*)

a stanovil heterogenitu krajiny a tendencie jej vývoja.

Tretia časť má názov *Zhodnotenie úlohy prírodných (geomorfologických) procesov v zmenách štruktúry vysokohorskej krajiny Tatier*. Osobitná pozornosť sa v monografii venuje analýze prírodných činiteľov ovplyvňujúcich zmeny krajinej štruktúry. Sú to najmä jednotlivé druhy fluviaálnych, gravitačných, eolických, nivačných a kryogénnych procesov. Najvýznamnejšie z nich sú v štruktúre vysokohorskej krajiny Tatier snehové lavíny a murové (sutinové) prúdy. Získané údaje autor verifikoval detailnými terénnymi výskumami.

Obzvlášť cennou časťou monografie je diskusia, v rámci ktorej autor hodnotí jednotlivé použité metódy, uvádza ich klady a zápory a na základe svojich skúseností predkladá rad odporúčaní pre ďalší výskum krajinej štruktúry.

Na základe poznatkov z dostupnej medzinárodnej krajinoekologickej literatúry možno považovať monografiu M. Boltziara *Štruktúra vysokohorskej krajiny Tatier* za originálnu a objavnú i v medzinárodnom meradle a vôbec za

prvú exaktnú krajinoekologickú analýzu a syntézu na Slovensku. Originálna spočíva v osobitnej celkovej koncepcii, ktorá spája severoamerický teoreticko-metodický prístup krajinej

ekológie, predstavený napr. známymi autormi Formanom a Godronom a v poslednom čase Wu a Hobbsom, koreniaci v ekológii Tansleyho a stredo-európsky prístup koreniaci v geografickej náuke o krajine, do ktorej sa svojou komplexnosťou premieta aj regionálna geografia. Autor naplnia ciele krajinej ekológie ako ju definoval Troll. V tom spočíva veľký prínos Boltziarovej monografie, ktorá má potenciál ovplyvniť ďalší rozvoj slovenskej krajinej ekológie. Predstavuje čitateľovi, čo je krajinná štruktúra, ako sa má skúmať a ako hodnotiť jej zmeny a čo je krajina, lebo krajinu poznávame cez jej štruktúru. Je tiež prvou skutočnou modernou veľkomierkovou krajinoekologickou analýzou a syntézou na Slovensku.

Publikáciu možno objednať u autora – martin.boltziar@savba.sk.

Ján Drdoš

Prof. RNDr. Ján Drdoš, DrSc.,
Púpavová 26, 841 04 Bratislava 4

Monotémy na rok 2007

- 1 – Biodiverzita
- 2 – Religiozita, človek a krajina
- 3 – Čo dala krajinná ekológia praxi
- 4 – Medzníky starostlivosti o životné prostredie
- 5 – Rozvoj mesta
- 6 – Útek z mesta

Monotémy na rok 2008

- 1 – Environmentálna dimenzia regionálneho rozvoja
- 2 – Krajinný ráz – obytná krajina
- 3 – Environmentálne manažérske systémy
- 4 – Impakt životného prostredia na ľudské zdravie
- 5 – Obývatel'né mesto
- 6 – Obnoviteľné zdroje energie

1. s. obálky: Väčšina suburbánní zástavby rodinných domů vyrůstá na zelené louce (Jesenice u Prahy). Foto: M. Ouředníček
2. s. obálky: Chata v chatové oblasti při řece Střela. Foto: M. Novotná
3. s. obálky: Výrazné změny přináší do krajiny i dopravní stavby. Na snímku fragmentovaná část krajiny na křižovatce pražského okruhu a Rozvadovské spojky u Třebonic (www.okruhprahy.cz).
4. s. obálky: Pouze v několika případech dochází k realizaci velkých projektů v malých a špatně vybavených obcích. Příkladem je rozsáhlá výstavba v Květnici na východním okraji Prahy (www.kvetnice.info).

Monotematickú časť zostavili: doc. PhDr. Peter Gajdoš, CSc. a Ing. Jan Těšitel, CSc.